

MENSEN VAN HET EERSTE UUR (deel 4): HAN FORTMAN

Voorloper van de katholieke Charismatische Vernieuwing Nederland

Inleiding

In onze serie 'Mensen van het eerste uur' gaat het ook over katholieken die in de zestiger jaren in Nederland reeds voor een charismatische vernieuwing gepleit hebben, ook al bestond toen dat woord nog niet. Deze keer leest u iets van Prof. Dr. Han Fortmann die in 1961, schrijvend over tongentaal, al een pleidooi hield voor 'een cultuur waarin religieuze charismata kunnen bloeien'. Daarmee is hij niet direct een voorloper, maar het toont aan dat er in de zestiger jaren ook in katholiek Nederland al iets in de lucht zat. Kees Slijkerman

WAREN ZIJ NORMAAL?... OF ZIJN WIJ HET?

H. Smulders

In 1961 schreef de bekende, inmiddels overleden Dr. H. Fortmann, professor in Nijmegen o.a. in de godsdienstpsychologie, een artikel, dat ook opgenomen is in de verzamelbundel *Heel de mens* (Ambo 1972), naar aanleiding van het verschijnsel van de glossolalie of tongentaal. De conclusies waartoe deze man van gezag komt, zijn niet alleen interessant, maar zeer bemoedigend voor de aanhangers van de huidige charismatische vernieuwing. Daarom volgen hieronder enige aanhalingen, waarin de voornaamste gedachten van de schrijver worden weergegeven.

HAN FORTMANN, voorloper van de charismatische vernieuwing?

Wie zich verdiept in de geschiedenis van de oudste christelijke Kerk, constateert bij herhaling een groot verschil tussen de godsdienstigheid van de eerste christengeneraties en die van de leden van de hedendaagse Nederlandse parochie. Dat verschil openbaart zich onder meer hierin, dat uit de Nieuwtestamentische geschriften een uitbundige ervaringszekerheid spreekt van de werkdadige aanwezigheid van de Geest Gods, een zekerheid die wordt bevestigd door het veelvuldig voorkomen van verschijnselen - gebeurtenissen en gedragingen - die vandaag aan de meeste gelovigen in het geheel niet of alleen bij name, en dus niet uit ervaring, bekend zijn. (De schrijver verwijst dan naar teksten uit de Handelingen 2,37-47 en de eerste Korintebrief, die aan de lezers bekend zijn.)

De genoemde teksten overziende moet men zeggen dat in de oude Kerk een aantal wonderlijke verschijnselen min of meer

inheems was. Dat wil zeggen: de charisma's werden wel erkend als buitengewoon, als bijzondere openbaringen van de Geest Gods, maar zij lijken toch zo vaak te zijn voorgekomen, dat men ze ook met recht gewoon kan noemen. De tijdgenoten van Paulus hebben de stellige overtuiging gehad, dat zij een uitbarsting van de kracht van de Geest meemaakten. (De schrijver vraagt zich dan af, waarom de glossolalie verdwenen is.) De theologische verklaring waarmee wij zijn opgevoed, luidde: in het begin van haar bestaan had de Kerk die bijzondere charisma's nodig, nu zij echter eenmaal gevestigd is, niet meer. Deze verklaring heeft mij nooit kunnen overtuigen om de eenvoudige reden dat de Kerk het nu minstens even moeilijk heeft als in de eerste eeuw.

Een andere vraag is of de honger naar religieuze ervaring in onze cultuur wel voldoende aan haar trekken komt. Mij beperkend tot de Nederlandse katholieken moet ik zeggen dat wij wel nuchter en verstandig zijn, maar misschien te verstandig, te bang voor emotionaliteit, te zeer vrezend dat ons de controle uit de hand zal glijden, te zeer levende alleen uit verstand en wil, of met een weinig sierlijk maar pakkend woord, dat Rogier in dit verband eens gebruikte: raapnuchter.

Hoe anders is de religieuze uiting, hoeveel spontaner is de religieuze bezieling niet alleen in het Oude Testament, maar ook bij alle primitieven en bij de volkeren van Azië en Afrika, voor zover zij niet door de aanraking met het Westen zijn veranderd. De verwondering die wij voelen, lezende wat Paulus en de Handelingen over de charisma's

meedelen, is hun geheel vreemd. Zij vinden het gewoon. (Schrijver stelt dan de vraag: is glossolalie iets ziekelijks?)

De oude Kerk zag in de glossolalie een Geestesgave. Heeft onze wat verdorde godsdienstigheid dan nog wel het recht haar tegen te spreken? En als de eerste gemeente deze verschijnselen op hoge prijs stelde, mogen wij ze dan tot de ziekteleer rekenen? Weten wij dan zo zeker wat tot de normale mens behoort en wat niet? Zou een gegrepen kunnen worden door wat christenen de Heilige Geest noemen, er niet toe kunnen behoren?

In dit opzicht lijken wij naast de oude Kerk arm te zijn. Wij pleiten hier niet voor een terugkeer der glossolalie, (dat was in katholiek Nederland

anno 1960 nog ondenkbaar! H.S.) maar wel voor een cultuur waarin religieuze charisma's in welke moderne verschijningsvorm dan ook, kunnen bloeien.

De Kerk van Korinte was enthousiast in de oorspronkelijke betekenis van het woord (= door een God bezeten. H.S.). Het enthousiasme heeft zich (nu) verplaatst - naar gebieden van literatuur, muziek, wetenschap en zelfs amusement - van daar waar het oorspronkelijk thuis hoort: de gemeente der gelovigen. De Geest is nog wel onder ons, maar de Stem is zo weinig meer *uitwendig* hoorbaar. Mag men dat echter wel 'gewoon' noemen?

H. Smulders schreef indertijd dit artikel voor Bouwen aan de Nieuwe Aarde. Het werd geplaatst in januari 1976-no. 224 en opnieuw geplaatst in mei 1992 in de serie Mensen van het eerste uur.

Een overzicht van de hele serie MENSEN VAN HET EERSTE UUR:

www.kcv-net.nl/kcv/historie/mensen-van-het-eerste-uur

Dit is document 0036 op www.stucom.nl